

NOGLE ANMÆRKNINGER TIL STATSREGNSKABET.

Af J. Hassing Jørgensen.

Den nuværende Form for Statsregnskabet's Opstilling er først gennemført for et Par Aar siden efter mange Aars langsommelig Drøftelse. Desværre har man ved denne Lejlighed alene beskæftiget sig med den formelle Side af Sagen, og ved en Gennemgang af Regnskabet genfinder man derfor adskillige misvisende Enkeltheder fra den gamle Regnskabsform. Det er bl. a. Hensigten med denne Artikel at fremdrage disse Enkeltheder og at henlede Opmærksomheden paa en Række Rettelser, som det vil være nødvendigt at foretage. Desuden skal det her forsøges at opstille nogle principielle Synspunkter, som det efter Forfatterens Anskuelse vilde være formaals-tjenligt at anlægge ved Bedømmelsen af Statens finansielle Stilling.

I.

Statsregnskabet indledes med en Oversigt over Driftsregnskabet svarende til Finanslovens §§ 1—25. Det er dette Regnskabs Resultat, der særlig lægger Beslag paa Opmærksomheden, og det turde vel være en almindelig Forudsætning for Finanslovens Vedtagelse, at Driftsregnskabet skal udvise Balance eller Overskud. Et Finanslovsforslag, som ikke viste Balance eller Overskud, kunde ikke tænkes fremsat. Men Finanslovsforslagets Overskud er udsat for mange Farer. For det første kan de Beregninger, der ligger til Grund for de forskellige Overslag, vise sig at være forkerte, saaledes at Indtægterne bliver ringere eller Udgifterne højere, end forudsat; dernæst kommer de mange Ændringsforslag, som nødvendiggøres af Forhandlingerne under Rigsdagssamlingen eller af særlige nye Love, og endelig kommer de Udgifter, som man ikke har kunnet forudberegne, og som derfor opføres paa

Tillægsbevillingsloven; men denne fremsættes først henimod Slutningen af det Finansaar, for hvilket den gælder, altsaa næsten et Aar efter Vedtagelsen af den Finanslov, til hvilken den slutter sig, og Tillægsbevillingsloven har ofte ganske forrykket Finanslovens Billede af Situationen. Under Krigsaarene var Finansloven næsten værdiløs som Udtryk for, hvorledes Statens finansielle Forhold kunde ventes at udvikle sig; men efter normale Forholds Indtræden, skulde Tillægsbevillingslovens Indhold ikke kunne ændre en solidt beregnet Finanslovs Overskud til et Underskud, og der er derfor Grund til at fremhæve de af den nuværende Finansminister fremsatte Udtalelser, hvorefter Finanslovsforslaget for 1930—31 nok skal vise sig at holde, saaledes at det budgetterede Overskud 10,5 Mill. Kr. skal vise sig at være tilstrækkeligt til at dække den kommende Tillægsbevillingslov. Samtidig er der imidlertid ogsaa Grund til at fremhæve, at mere har han heller ikke lovet, og at der saaledes ikke er Grund til at vente nogen Forøgelse af Statens Formue gennem Driftsregnskabet for 1930—31, saa lidt som for 1929—30.

Til Trods for Uensartetheden i Regnskabernes Affattelse er det ikke uinteressant at sammenligne Statsregnskabet for 1928—29 med Regnskabet for 1919—20. Som man kan tænke er Forskellighederne store.

Saaledes viste	1919—20	1928—29
Indenrigsministeriet en Udgift af	244,3 Mill.	112,4 Mill.
Justitsministeriet	35,0 - -	16,6 -
Finansministeriet	48,2 - -	22,5 -
Krigs- og Marineministeriet	63,9 - -	59,4 -

Nedgangen paa disse Konti forklares naturligvis først og fremmest ved Ophævelsen af de særlige Krigstidsforanstaltninger og dernæst ved Møntværdiens Stigning. Tilsvarende er Skatter og Afgifter gaaet ned fra 575,5 Mill. Kr. til 342,4 Mill. Kr., idet der dog til det sidstnævnte Tal maa lægges 15 Mill. Kr. for Arveafgiften, der ikke længere opføres paa Driftsregnskabet.

Men medens den ovenfor opstillede Sammenligning egentlig ikke giver Grundlag for nogen Betragtning over Forholdenes Udvikling i gunstig eller ugunstig Retning, fordi de særlige Grunde til Forandringerne er saa overordentlig stærke, giver den efterfølgende Sammenstilling mellem andre Udgiftskonti Anledning til megen Eftertanke.

	1919—20	1928—29
Udenrigsministeriet	3,3 Mill.	og 4,8 Mill.
Offentlige Arbejder	6,6	- - 8,5
Handelsministeriet	4,1	- - 5,6
Undervisningsministeriet	58,4	- - 61,8

Disse Stigninger bekræfter ikke den almindelige Forestilling om, at Statens Udgifter er blevet bragt ned gennem de senere Aars Nedskæringspolitik. Ikke blot er Stigningen ret betydelig i Kroner, men Værdien af Kronerne er meget større i 1929 end i 1920. Det vilde nok være Umagen værd at foranstalte en Undersøgelse af, hvorledes disse Udgiftsstigninger fremkommer imod al rimelig Forventning; i Særdeleshed fortjener det en Undersøgelse, om virkelig nye Opgaver er taget op af Ministerierne i et til Stigningen svarende Omfang.

Endnu mere betænkelig er dog Stigningen i Pensionsudgifterne. Paa Paragraf 25 er Pensioner for Tjenestemænd i Centraladministrationen og den underlagte Institutioner opgjort til 16,6 Mill. Kr., hvortil kommer som en midlertidig Udgift 0,6 Mill. til Præmiebetaling i Statsanstalten af de i sin Tid af Staten overtagne Enkeforsørgelsespolicer og ca. 200,000 Kr. som svarer til 3 Mdr.s Efterløn for Tjenestemænds efterladte, ialt 17,4 Mill. imod 8,4 Mill. i 1919—20, altsaa en Stigning paa 9 Mill. Kr. Nogen Pensionsfond ejer Staten ikke, og det vilde nok ikke blive hyggeligt at se Pensionsbyrden kapitaliseret og opført som Passiv. Tjenestemændene bidrager selv til deres Pensionering med 3 pCt., og efter Regnskabsomlægningen er man gaaet over til paa hvert enkelt Ministeriums Udgiftsside at opføre 8 pCt. af Lønningerne som Tilskud til Pensioneringen. Disse 11 pCt. fradrages Pensionsvæsenets Konto med 4,7 Mill., saaledes at Netto-Udgiften paa denne Konto bliver 12,7 Mill. De 11 pCt. svarer til, hvad Pensioneringen vilde koste for den enkelte Tjenestemand, hvis man hvert Aar indtil Pensionens Indtrædelse skulde henlægge den fornødne, forsikringsmæssige Dækning. Det maa erkendes, at man ved denne Fremgangsmaade opnaar en rigtig Kontering af Pensionens Fordeling paa de enkelte Administrationsgrene, men derimod intet i Retning af Pensionsbyrdens Konsolidering, og da denne Pensionsbyrde endnu langt fra er kommet til synligt Udtryk ved de faktiske aarlige Udbetalinger, maa man desværre regne med, at disse endnu vil stige meget betydeligt gennem en længere Aarrække. Rigtigere vilde det derfor være at henlægge enten de 11 pCt. eller en rund Sum aarlig

til en Pensionsfond. I Løbet af en Aarrække vilde man da naa til at undgaa den stadige Stigning paa denne Udgiftspost.

Det maa i denne Forbindelse nævnes, at foruden den ovennævnte Pensionsudgift, udbetales der paa Statsbanernes og Postvæsenets Konti 11,2 Mill. Kr. til Pension, og denne Pensionsbyrde er altsaa et Regnestykke helt for sig, der ogsaa opfordrer til en systematisk Henlæggelse af nogle Millioner udover den faktiske, aarlige Udbetaling. Alt i alt vilde en aarlig Henlæggelse af 10 Mill. Kr. sikkert være fornøden, hvis man ikke en Gang i Fremtiden vil komme til at staa overfor en uoverkommelig aarlig Udbetaling.

Den mest nedslaaende Konto i hele Driftsregnskabet er dog Rente-Konto, som endda kun fremtræder som en negativ Indtægtspost (Paragraf 3) paa 2,8 Mill. Kr. Dette sker ved, at man til Indtægt for denne Konto belaster de forskellige Drifts-Konti for Renter af den i Statens Aktiver anbragte Kapital, og paa denne Maade „indkommer“ 59,7 Mill. Kr., medens Udgiften til Statsgældens Forrentning andrager 62,5 Mill. Kr. Denne Posteringsmaade, som er en Fryd for et Bogholder-hjerte, er formelt uangribelig, men indeholder iøvrigt mange praktiske Ulemper, som dog ikke skal udvikles ved denne Lejlighed. Det faktiske er, at Statsgælden nu kræver en aarlig Udgift af 62,5 Mill. imod 36,8 Mill. i 1920. Denne Rentebyrde skal ses i Forhold til en samlet Udgiftssum af 323 Mill. Kr., den er lige saa stor som hele Udgiften under Undervisningsvæsenet, den er større end alle Militærudgifterne til Lands og til Vands, og den til Renten svarende Gæld er 1.373 Mill. Kr. imod 926 Mill. Kr. i 1920, altsaa en Forøgelse af 450 Mill. Kr. Det er et temmelig trøstesløst Perspektiv, der ligger i disse Tal, navnlig i Betragtning af, at de nødvendigvis maa virke som en Bremse paa Iværksættelsen af højst ønskelige offentlige Arbejder.

Naar man endelig vender sig til den anden negative Indtægtspost, Paragraf 2, Statsvirksomhederne, saa er ganske vist ogsaa her det umiddelbare Indtryk, et Underskud paa 32,3 Mill. Kr. ikke just opmuntrende, men en nærmere Undersøgelse giver dog Stof til en relativ Tilfredshed. I 1920 var det tilsvarende Underskud 39,4 Mill. Kr., og der er altsaa straks en Forbedring af 7,1 Mill. Kr. men hertil kommer, at denne Konto nu i Modsæt-

ning til 1920 er belastet for et Rentebeløb af	25,0	-	-
og at Afskrivningsbeløbene er forhøjede med..	7,0	-	-
ialt altsaa en Forbedring af			<u>39,1 Mill. Kr.</u>

hvilket vil sige, at efter den tidligere Opstillingsmaade vilde Statsvirksomhedernes samlede Regnskab nu have vist omtrent Balance. Det er imidlertid givet, at de tidligere beregnede Afskrivningsbeløb var for smaa, og det er tvivlsomt, om den nu anvendte Formel giver tilstrækkelig Erstatning for Værdiforringelsen, saa selv om man undlod at regne med Renterne, vilde Underskudet dog fremdeles være mindst 7 Mill. Kr. Overfor de Forskydninger, der ellers har fundet Sted, er dette Tal ikke større, end at en fortsat gunstig Udvikling kunde tænkes at bringe Balance. Det er selvfølgelig særlig Statsbanerne og Postvæsenet, det her drejer sig om. Medens Statsbanerne i 1920 havde et Underskud af 25,6 Mill. Kr. og Post- og Telegrafvæsenet et Underskud af 13 Mill. Kr. var de tilsvarende Underskud i 1929 27,4 Mill. (heraf Renter 20 Mill.) og Kr. 1,2 Mill. (heraf Renter 2,5 Mill.), hvorefter det vel nok kan antages, at Post- og Telegrafvæsenet inden længe vil give et positivt Overskud. Derimod er det et stort Spørgsmaal, om en tilsvarende gunstig Udvikling er forestaaende for Statsbanernes Vedkommende, hvortil kommer som et andet Spørgsmaal, om man bedst opnaar en saadan gunstig Udvikling ved at forcere og modernisere Jernbanevæsenet eller ved at stræbe henimod en Indskrænkning i dets Omfang. Hvis man tænker paa Konkurrencen med Bilerne, er det givet, at bedre Materiel, hurtigere og hyppigere Kørsel vil være af stor Virkning, men meget sandsynligt er det ikke, at Virkningen vilde blive tilstrækkelig til at give Banerne forøget Rentabilitet, og dette at trænge Bilerne tilbage, vilde dog ikke være tilstrækkeligt som Formaal. Bilerne frembyder til Kørsel om Dagen paa korte Strækninger meget store Fordele, og hvorfor da ikke lade Samfundet drage Nytte af disse Fordele, og koncentrere Banerne om den Opgave at besøge den kontinuerlige Transport over de lange Strækninger. Dette vilde medføre en betydelig Reduktion af det rullende Materiel, som det saa til Gengæld var overkommeligt at modernisere. Det vilde medføre Nedlægning af en Mængde Trinbrætter, Holdepladser og Smaastationer og muliggøre en ganske anderledes prompte Godstransport mellem By-Stationerne. Paa dette Grundlag kunde der endvidere blive et virkeligt Samarbejde mellem Statsbanerne, Postvæsenet og Bilerne, og det er ikke urimeligt at antage, at Bilernes Virksomhed vilde faa en saadan Betydning og en saa god Rentabilitet, at det vilde være rigtigt at lade Banerne — eller Postvæsenet — overtage deres Drift, som vel i saa Fald maatte monopoliseres. Derved vilde man vel ogsaa lettere komme ud

over det vanskelige Personalespørgsmaal. Samtidig vilde selvfølgelig Persontrafikken over de lange Strækninger komme ind under hidtil ukendt gunstige Former.

Den finansielle Fordel, der ved en saadan System-Ændring skulde opnaaes, vilde i Aarenes Løb blive betydelig, navnlig derigennem, at Anlægsbudgettet efterhaanden vilde mindskes. Om nye Jernbanelinier vilde der herefter ikke blive Tale, og allerede nu kunde man nogenlunde overse, hvad der staar tilbage af kompletterende Anlæg. Under egentlige Anlægsudgifter: Gennemførelse af Dobbeltsporene i Jylland, Lillebæltsbroen og Fredericia Stations Ombygning, Elektrificering af den københavnske Nærtrafik og endelig Storstrømsbroen (eventuelt, men dog langt fra nødvendigt, i Forbindelse med Gennemførelsen af Rødby—Femern Ruten) og under de aarlige Vedligeholdelses- og Fornyelsesarbejder: det rullende Materiels Fornyelse og Forstærkning af de endnu resterende Hovedlinier. De her nævnte Arbejder er vel bekostelige, men hvis de kunde betragtes som den nogenlunde endelige Komplettering af Statsbaneanlægene, vilde de være overkommelige, især naar man under Hensyn til, at en Del af de nuværende Anlæg skulde falde bort, vilde forhøje det aarlige Afskrivningsbeløb med nogle Millioner.

Det ligger uden for denne Artikels Hensigt at anstille politiske Betragtninger saasom over Hensigtsmæssigheden af de Beskatningsformer, hvorved Staten skaffer sig Indtægt, eller over Forsvarligheden af Udgifterne. Medens en Gennemlæsning af Finanslovbehandlingen bereder den Skuffelse, at ingen af de finansielle Ordførere gør noget Forsøg paa at opstille en samlet Oversigt over den finansielle Situation, er der dog nu og da en Taler, som forsøger at belyse enkelte Afsnit af Statsregnskabet ved Fremsættelse af indgaaende Oplysninger og Betragtninger. Af ualmindelig Interesse og stor Lødighed er saaledes Herr L. D. Rasmussens Tale (Sp. 200—215) om Skatteligningsresultaterne fra 1904—1929, om Prioritetsgælden og om Formuernes Fordeling. Ganske bortset fra Spørgsmaalet om Rigtigheden af, hvad denne Taler mener at turde slutte af sine Tal, er der Grund til at gøre en saglig Indvending imod den anvendte Gruppe-Inddeling. Han deler Skatteyderne i tre Grupper med Indtægter fra 800 Kr. til 2000 Kr., fra 2000 Kr. til 3000 Kr. og fra 3000 Kr. til 200.000 Kr. Denne sidste Gruppe burde — for at man skulde faa et nyttigt Indtryk af Indtægtsfordelingen — have været delt i adskillige Grupper, og lignende Indvending maa gøres overfor Formuegrupperin-

gen og Grupperingen af Sparekasseindskudene. Meget interessant er endvidere i denne Tale et Afsnit om de sociale Udgifters Stigning fra 1900 til 1929, herunder navnlig Omtalen af Sygekasserne, Invalidefonden og Arbejdsløshedskasserne, til hvilke tre Formaal Taleren beregner, at der i Tiden fra 1900 til 1927 ialt er udredet af Arbejderne 483 Mill. Kr. af Staten 293 Mill. Kr. og af Kommunerne 39 Mill. Kr. Denne Tale er en helt mønsterværdig lille Afhandling over et meget omdisputeret og lidet forstaaet Afsnit af Statsregnskabet.

II.

Det samlede Resultat af Driftsregnskabet er et Underskud paa 10.867.935 Kr., som under Formueregnskabet føres til Afgang paa Statens Formue. Ved denne Fremgangsmaade gør man sig imidlertid skyldig i en stor principiel Fejl. Det kan ikke være forfatningsmæssigt rigtigt, at man forbruger af Statsformuen til Dækning af Driftsunderskud. Har man været saa uheldig, at det gennem Finansloven fastsatte Budget ikke kan holde, saa maa det være en uafviselig Pligt for Regeringen at indvinde Underskudet allerede i det følgende Finansaar, altsaa at overføre det som udækket Saldo paa det følgende Regnskab og sørge for Dækning.

Statens Formueregnskab paavirkes imidlertid ikke alene af det ovenfor nævnte Driftsunderskud Kr. 10.867.835. Der er adskillige andre Indtægter og Udgifter, som ikke passerer Driftsregnskabet, men føres direkte til Indtægt eller Afgang paa Statens Formuekonto. Af saadanne Poster skal fremhæves følgende:

1. Afgift af Arv og Gaver, som ikke er optaget paa Driftsregnskabet sammen med de øvrige Skatter og Afgifter, forøger Formuen med Kr. 14.940.427.

Grunden til, at denne Afgift overføres direkte til Formuen, siges at være en Formening om, at denne Afgift, som en Del af Nationalformuen, ikke bør indgaa i Statens almindelige Driftsregnskab og derved tjene til Dækning af Driftsudgifter, men ubeskaaret overgaa til Statens Formue, saaledes at den samlede Nationalformue ikke formindskes paa Grund af Dødsfald. Helt bortset fra, at lignende Betragtninger kunde anstilles overfor adskillige andre Statsafgifter, maa Fremgangsmaaden anses for illusorisk, saa længe man ikke kan opstille nogen Garanti imod, at Statens Formue forbruges enten til Dækning af Driftsunderskud eller til Fyldestgørelse af Garantiforpligtel-

ser, og Regnskabet for 1928—29 viser netop alvorlige Eksempler paa begge Dele.

2. Overskud af forskellige Fond. I Statens Status er som en særlig Aktivgruppe opført forskellige Fond til et samlet Beløb af..... 257,7 Mill. Kr.

Heraf udgør Kommunitetets For-

mue 11,7 Mill. Kr.

og Sorø Akademis Formue .. 17,8 - - 29,5 - -

og disse to Kapitaler, der vel er underkastet Statens Administration, men paa Grund af deres Oprindelse fra Legatmidler o. l. ikke kan henregnes til den egentlige Statsformue, opføres paa Passivsiden med de tilsvarende Beløb, medens Resten 228,2 Mill. Kr.

betragtes som en Del af Statens Formue, lagt til Side til Fyldestgørelse af en Række særlige Formaal i Henhold til derom vedtagne Love.

Selvfølgelig er det meget forskellige Regler, der gælder for disse Fond. For nogles Vedkommende udbetales den aarlige Rente til Bestridelse af Fondens Formaal, for andres Vedkommende tjener den indvundne Rente efter Fradrag af Administrations- og andre Udgifter til Forøgelse af Fondens. Fælles for dem er, at deres Overskud ikke skal indgaa i det almindelige Driftsregnskab, men tjener til Forøgelse af deres og dermed altsaa af Statens Formue.

Overskudet af disse Fond, hvormed Statens Formue forøges, andrager Kr. 11.477.532.

3. Anlægsudgifter, opført paa Driftsregnskabet, og Anlægsindtægter, opført paa Driftsregnskabet, føres henholdsvis til Indtægt og til Afgang paa Formuen med en Nettoindtægt af Kr. 711.940. Det ser noget ubehjælpomt ud, at disse Poster ikke har kunnet bringes paa Plads under Paragraf 26 — Formuebevægelser, og noget lignende gælder forskellige andre Smaaposter som Tilgang ved Opsparing af Aktiver og Afgang ved Forbrug af Aktiver, Tilgang ved Afdrag paa Laan og Afgang ved Optagelse af Laan i Statsejendomme.

4. Ved Tilgang af Aktiver, der ikke tidligere har været optaget i Status, ved Omvurderinger, ved Salg af Aktiver over eller under den bogførte Værdi, ved de ovenfor omtalte Smaaposter, ved Omkostninger i Anledning af Optagelse af Statslaan og ved endnu en Række forskellige Forskydninger fremkommer en samlet Nedgang i Formuen af Kr. 5.024.209,—.

Ved Rekapitulation af de forannævnte Poster faas til Forhøjelse af Formuen:

1. Afgift af Arv og Gave	Kr. 14.940.427,—	
2. Overskud af forskellige Fond	- 11.477.532,—	
3. Anlægsudgifter og Anlægsindtægter overført fra Driftsregnskabet	- 711.940,—	
		Kr. 27.129.899,—
Derimod fragaar:		
Driftsunderskudet	Kr. 10.867.935,—	
4. Forskellige Forskydninger	- 5.024.209,—	- 15.892.144,—
Samlet Fremgang		Kr. 11.237.755,—

Det vil heraf ses, at Statskassen ikke er noget sikkert Gemmested hverken for Arveafgifter eller for Fondenes Overskud, naar hele Arveafgiften saaledes kan opsluges af Driftsunderskud og Værdiforskydninger.

Men i ovenstaaende Opgørelse er ikke medregnet en Udgiftspost, som fuldstændig forrykker det endelige Resultat, nemlig Dækningen af Landmandsbankens Statusunderskud pr. 31. December 1927 Kr. 136.097.649,—

Naar heri fradrages ovennævnte Formueforøgelse - 11.237.755,—

bliver der at afskrive paa Formuen Kr. 124.859.895,—

og da Formuen 1. April 1928 udgjorde - 334.493.416,—

bliver Formuen 1. April 1929 nedskrevet til Kr. 209.633.531,—

III.

Den saaledes til 209 Mill. Kr. reducerede Formue svarer naturligvis til Forskellen mellem Aktiver og Passiver paa Status. En nøjere Gennemgang af Aktiverne gør imidlertid ikke Billedet lysere.

Øverst paa Listen anføres den i Statsbanerne anbragte Kapital Kr. 445,8 Mill., hvoraf den egentlige Anlægskapital andrager Kr. 440,8 Mill. pr. 1. April 1929. Efter Forslag af Administrationskommissionen af 1923 blev Anlægskapitalen i sin Tid nedskrevet med ikke mindre end 190 Mill. Kr. til 348,4 Mill. Der er altsaa foretaget Nyaniæg og Materielanskaffelser for 92 Mill. Kr. + de imens foretagne ordinære Afskrivninger. I Anmærkningerne til Finanslovsforslaget oplyses, at man nu yderligere vil nedskrive Anlægskapitalen med 39 Mill. Kr., hvormed følgende ogsaa Statens Formue-Konto maa nedskrives. Foruden denne af Administrationen selv paapegede

Nedskrivning vil imidlertid ogsaa andre og i Grunden mere øjensynligt nødvendige Rettelser i Statens Værdiansættelser frembyde sig til Overvejelse og Beslutning.

Under Udestaaende Fordringer opføres en Sum af 65 Mill. Kr., som viser sig at omfatte Laan til Kommuner, Havne- og andre Institutioner, Laan til Grundforbedringsarbejder, Drifts- laan til Haandværkere og Industridrivende; men foruden disse findes opført en særskilt Post paa 31,5 Mill. under Benæv- nelsen „Rentefri Laan“. Det kan ikke ses af selve Statsregn- skabet, hvem der hæfter for disse rentefri Laan, det viser sig først senere i Anmærkningerne, men man kan vist roligt gaa ud fra, at de foruden at være rentefri tillige i alt væsentligt er uerholdelige, saaledes at en Afskrivning paa denne Konto af ca. 30 Mill. Kr. vist ikke vil være overdreven.

Under Værdipapirer opføres Aktier i Jernbaneanlæg med 72,8 Mill. Kr. Det drejer sig om de private Jernbaner, der som bekendt i de fleste Tilfælde kun er i Stand til at opret- holde Driften ved betydelige Tilskud fra de interesserede Kom- muner. Selvfølgelig maa man bedømme hver enkelt Bane for sig for at komme til et forsvarligt Resultat; men at disse Ak- tier ikke er pari værd, og at deres gennemsnitlige Værdi næppe overstiger ca. 50 pCt., kan ikke omstrides.

Et højt besynderligt Billede frembyder endvidere Statens Reservefond. I Aktieselskabsregnskaber opføres Reservefonden som en Passivpost til Imødegaaelse af mulig Nedgang i Ak- tivernes Værdiansættelse, og naar saadan Nedgang ikke kan befrygtes, er Reservefonden et Udtryk for den af Selskabet opsamlede Formue i Modsætning til den af Aktionærene ind- betalte Kapital. Statens Reservefond svarer ikke til dette Be- greb, men er ment som en Reservebeholdning af likvide Mid- ler til Brug under ganske særlige Forhold, f. Eks. i Tilfælde af Krig eller Krise. Det er da ikke uden Interesse at se, hvad denne Fond bestaar af:

Tilgodehavende hos Kassebeholdningen	2,6	Mill. Kr.
1 Mill. Kr. Gedser Jernbaneaktier, Værdi	0,7	- -
Lolland-Falsterske Jernbaneaktier	0,5	- -
Danske Stats- og Kreditforeningsobligationer	1,3	- -
Engelske, franske, italienske, belgiske, svenske og norske Statsobligationer	1,9	- -
Desuden:		
Russiske Obligationer uden aktuel Værdi, men dog opført med	2,4	- -
	<u>ialt . . . 9,4 Mill. Kr.</u>	

Da de første 2,6 Mill. allerede befinder sig i Kassebeholdningen, da Gedser Jernbaneaktier ved Lejlighed maa indfries af Statsbanerne, og Lolland-Falsters Jernbaneaktiers Værdi er betinget af Statens Garanti, kan af hele Fonden højest indvindes 1,3 Mill. i det indenlandske Marked og 1,9 Mill. i det udenlandske. Som Reservebeholdning betragtet er denne Fond altsaa simpelthen latterlig, og desuden kræver den en Afskrivning paa $2\frac{1}{2}$ à 3 Mill. Kr. Det vilde pynte paa Regnskabet aldeles at ophæve den. Den Tanke at have en virkelig Reservebeholdning til Brug under ganske særlige Forhold er naturligvis tiltalende; men det vil være en Vanskelighed at anbringe den saaledes, at den under alle Forhold kan opfylde sit Formaal. Kun en Guldbeholdning eller Tilgodehavender hos forskellige af de største Seddelbanker vilde være fuldt tilfredsstillende; men da Staten slet ingen Penge har til saadant Formaal, turde det vel være overflødigt at spekulere over, hvorledes de skulde anbringes.

Reservefonden er en af de særlige Fond, som er omtalt ovenfor, hvis Overskud tjener til Forøgelse af Fondens og dermed Statens Formue.

Ved en Diskussion for nylig i „Socialvirke“ om Statsregnskabet kritiserede Direktør i Københavns Magistrat Schaarup den regnskabsmæssige Opstilling af disse Fond. Efter Referaterne at dømme har han ment, at de som baandlagte Kapitaler ikke kunde henregnes til Statsformuen, men at der ligesom for Kommunitetets og Sorø Akademis Vedkommende burde opføres tilsvarende Passivposter for disse Fond, hvorved Statsformuen altsaa vilde blive ligesaa meget mindre. Og da Formuen kun andrager 209,6 Mill. Kr., medens Fondene andrager 228,2 Mill. Kr., vilde Formuen ændre sig til et Kapitalunderskud paa 18,6 Mill. Kr.

Fondene er følgende:

Reservefonden	9,5 Mill. Kr.
Statslaanefonden	66,6 - -
Statsbrandforsikringsfonden	9,9 - -
Apothekerfonden	6,9 - -
Domænefonden	6,1 - -
Jordfonden	106,1 - -
Laanekassen for Sønderjylland	15,0 - -
Dansk-Islandsk Fond	1,0 - -
Rask-Ørsted Fonden	5,0 - -
Forskellige mindre Fond	2,1 - -
	<hr/>
	228,2 Mill. Kr.

Sammenligningen med Kommunitetet og Sorø Akademi er imidlertid ikke rigtig. Disse betragtes som selvejende Institutioner, hvis Formuer er tilvejebragt ved Legater o. l. Idet man opfører deres Aktiver under Statens Aktiver, bør man opføre Institutionerne selv som Kreditorer under Statens Passiver. Hvad de øvrige Fond angaar, da hersker der ingen Tvivl om, at de tilhører Staten og den alene. At man lægger sine Penge ned i forskellige Rum i den Hensigt at bruge dem til forskellige Formaal forandrer intet i Ejendomsforholdet, og der opstaar saaledes ikke heraf noget Passiv.

En Særstilling indtager dog Statsbrandforsikringsfonden og Apothekerfonden. Den førstnævnte blev oprettet for en Snes Aar siden, da Staten gik over til Selvforsikring af Statsejendomme, og Meningen med den er, at i Tilfælde af større Ildebrand skal man af Fonden kunne tage Midlerne til Genopførelse af den paagældende Ejendom eller til Genanskaffelse af ødelagt Inventar. Det kan være meget godt saaledes at have sikret Midlernes Tilstedeværelse, men man har ikke dermed opnaaet, hvad der opnaaes ved en Forsikring, nemlig at Skaden erstattes udefra. I Tilfælde af Ildebrand bliver den Forsikrede ikke fattigere, undertiden endog bedre stillet, men hvis en af Statens Bygninger brænder, saa bliver Staten som Selvassurandør ubetinget saa meget fattigere, som Skaden andrager. Til Gengæld har Staten i et Antal Aar sparet Udbetalingen af en Assurancepræmie saavel af den skadelidte Bygning som af alle de ikke skadelidte. Heri kan godt findes tilstrækkelig Begrundelse for Staten til at være Selvassurandør; men den rationelle Fremgangsmaade vilde da være, at man paa Driftsregnskabet førte til Udgift et Beløb svarende til en passende lav Assurancepræmie og opførte disse aarlige Beløb paa en Forsikringsfonds Konto under Passiver, hvorefter man i Tilfælde af Skade kunde afskrive Skaden paa Forsikringsfonden i Stedet for, som man nu maa gøre det, paa Statens Formuekonto. Det er klart, at Tabet ogsaa i dette Tilfælde bliver Statens; men Forskellen vil være, at Tabet under den gældende Fremgangsmaade afholdes af Statens Formue, under den foreslaaede vil det blive afholdt successivt af Driftsregnskabet. Det bør altsaa undersøges, hvor meget Staten aarlig vilde komme til at betale, hvis den forsikrede sine Aktiver, og et dertil svarende Beløb skulde da henlægges aarligt paa Driftsregnskabet, indtil man eventuelt havde opsparet en saa stor Sum, at yderligere Henlæggelse var overflødig. Hvis man

nu bestemte sig for at betragte de under Brandforsikringsfonden beroende Værdier til Beløb 9,9 Mill. Kr. som svarende til, hvad der i et ubestemt Antal Aar burde være opsamlet, saa vilde det være rigtigt at følge Direktør Schaarups Tankegang for denne Fonds Vedkommende, altsaa at fradrage de 9,9 Mill. Kr. i Statens Formue og at opføre en Forsikringsfond paa det tilsvarende Beløb som et særligt Passiv.

Apothekerfondens Formaal er en Gang i Tiden at tjene til Afløsning af de gældende Apothekerprivilegier; Pengene indgaar til Fonden fra Apothekerne, og naar en Gang dette mærkelige Anliggende er modent til Ordning, maa det forventes, at Fondens Midler vil blive udbetalt, og Statens Formue vil da blive formindsket med Beløbet. Heraf følger, at Direktør Schaarups Tankegang maa følges ogsaa for denne Fonds Vedkommende. Statens Formuekonto formindskes med 6,9 Mill. Kr., og der opføres et særskilt Passiv paa tilsvarende Beløb, som saa naturligvis vil være at forøge med de aarlige Henlæggelser.

Men hvad de øvrige Fond angaar, kan tilsvarende Betragtninger ikke gøres gældende, de er og bliver en integrerende Del af Statsformuen.

En nøje Gennemgang af de øvrige Statsaktiver vilde utvivlsomt give Anledning til adskillige yderligere Afskrivninger. Christiansborg staar f. Eks. bogført for 48 Mill. Kr., en Sum, der — hvis man skulde regne med nugældende Byggepriser — sikkert er meget for høj. Landbohøjskolens Udvidelse har nok ogsaa været meget dyrere, end den vilde være blevet under nogenlunde normale Forhold. Nu afskrives der ganske vist paa alle Anlæg 1 pCt. aarlig, men dette dækker kun nødtørftigt den normale aarlige Værdiforringelse af Anlæg, der staar bogført til rimelig Pris, ikke saa stærke Værdisvingninger, som vi nylig har oplevet. Det er muligt, at en Del ældre Stats-ejendomme med betydelige Grundarealer delvis kan opveje de nyere Anlægs Overkapitalisering, og der kunde maaske være Grund til at overveje, om en Del Aktiver, som hidtil er holdt uden for Status, ikke burde tages med. Dette gælder f. Eks. meget værdifulde Kunst- og Museums-Samlinger. Man vil maaske indvende, at disse Samlinger selvfølgelig ikke maa sælges; men denne Indvending er her uden Betydning, thi Christiansborg og Rosenborg skal vel heller ikke sælges. Statens Status er jo i det hele taget ikke at betragte som en Fortegnelse over dens realisable Værdier, men som en Redegørelse

for, hvilken Anvendelse Staten har gjort af de Penge, den har laant, og af dens egen Formue, og et Hovedformaal for Statens aarlige Regnskabsopgørelse er at holde Rede paa dens Formue, at konstatere, at den ikke formøbles og ikke smuldrer bort.

Desværre er Grundlaget for Værdiansættelserne i Statens Statusopgørelse meget mangelfuldt og ufuldstændigt. Finansministeren, som har lagt megen Interesse for Dagen i Retning af at tilvejebringe Klarhed over Statens finansielle Forhold, vilde indlægge sig betydelig yderligere Fortjeneste ved at lade sine dertil egnede Myndigheder foretage en systematisk Gennemgang af samtlige Aktivers Værdiansættelser.

Der er en enkelt Statsinstitution, som i Regnskabet behandles med en ganske ejendommelig Finfølelse, nemlig det kongelige Teater. Under Undervisningsministeriets Tilskud til Kunst og Videnskab opføres Vedligeholdelsen og Renter af Bygningen med 462.000 Kr. samt Driftstilskud efter Lov af 13. Maj 1911 og Tillæg til Pensioner og Understøttelser med 208.000 Kr., ialt 670.000 Kr., og derefter under Formuebevægelser: Yderligere Forstrækninger til det kgl. Teater i Henhold til Lov af 13. Maj 1911: 1.350.000. Ialt har Teatret i Finansaaret kostet Staten 2.020.000 Kr., men kun 670.000 afskrives, Resten opføres som Aktivpost i Status, hvilket dog er fuldstændig hen i Vejret. Hvor meget Teatret saaledes skylder Staten kan endnu ikke ses af Statsregnskabet, lejlighedsvis er der offentlig nævnt 14 Mill. Kr., og formentlig findes da dette Beløb meget hensynsfuldt opført under den ovenfor fremhævede Konto for „Rentefri Udlaan“ (31 Mill. Kr.). Antagelig er det i nøje Overensstemmelse med Loven af 13. Maj 1911, at der saaledes skelnes mellem „Driftstilskud“ og „Forstrækninger“. Denne Lov er imidlertid givet paa et Tidspunkt, hvor Statsregnskabets Paragraf 26 indeholdt baade egentlige Formuebevægelser og saakaldte „overordentlige Udgifter“, men selv om man føler sig bunden af Lovens Bogstav, saa vilde dog ingen kunde hindre Finansministeren i hvert Aar at føre Beløbet til Afgang som Tab paa udestaaende Fordringer. Der er dog næppe nogen Finansminister, som ikke ved Anvisningen af disse Forstrækninger har været klar over, at de Penge vilde han ikke mere faa at se.

De foran nævnte Afskrivninger:

paa Statsbanerne	39 Mill. Kr.
- Reservefonden	3 - -
- udestaaende Fordringer	30 - -
- private Jernbaneaktier	37 - -
med Tillæg af den foreslaaede Overførelse fra Formuen til særlige Passivposter for en For- sikringsfond	10 - -
for Apothekerfonden	7 - -
	beløber sig til . . . 126 Mill. Kr.

hvorefter der er tilbage af den regnskabsmæssige Formue 83 Mill. Kr. og herfra gaar yderligere, hvad der ved en systematisk Gennemgang af Status maatte anses nødvendigt til ekstraordinære Afskrivninger.

IV.

Det er dog langt fra, at denne Fremstilling skulde munde ud i, at man saaledes blot skulde nedskrive Statens Formue til 50 eller 10 Mill. Kr., hvad det nu maatte blive. Det er tværtimod Hensigten at fremhæve, at naar man tidligere har nedskrevet Statsbanernes Kapital med ca. 190 Mill. Kr., som er afskrevet paa Statens Formue, og dernæst ligeledes paa denne har afskrevet Landmandsbankens Underskud 136 Mill. Kr. uden at træffe Foranstaltninger til, at disse Afskrivninger restitueres, saa har man gjort sig skyldig i en utilgivelig Fejl. Man kan ikke bebrejde Statsmyndighederne, at stærkt skiftende Konjunkturer foraarsager stor, pludselig Nedgang i Formuen, man kan efter Omstændighederne bedømme Handlinger, som medfører store Tab, mere eller mindre haardt — naar det sker i Forretningslivet bedømmes de som bekendt haardt, ogsaa af Statsmyndighederne — men det er utilgiveligt og utilstedeligt, naar Statsmyndighederne i saadanne Tilfælde nøjes med — noget langsomt — at konstatere Tabene, afskrive dem paa Formuen og saa lade som ingenting. I Frederiksberg og i Københavns Kommuner har man for adskillige Aar tilbage indset dette og taget Konsekvensen deraf med det Resultat, at man efter mange Aars Konsolidering kan begynde at overveje Mulighederne for en læmpeligere Politik.

En Restituering af saa store Nedskrivninger, som her er omtalt, kan selvfølgelig ikke lade sig gøre paa ganske faa Aar; men desto mere magtpaaliggende er det at faa begyndt derpaa og at faa den systematiseret.

Hertil hører først og fremmest, at man bringer Balance i de aarlige Regnskaber. Der er ikke noget at sige til, at man deler Driftsregnskabet i to Dele, en Del, som omfatter Bevillingerne til Statens normale Husførelse, og som man kalder Driftsregnskabet, en anden Del omfattende Værdiforskydninger og Udgiftsposter af særlig Art, som det er vanskeligt at budgettere, og som man kalder Formueregnskab. Men ligesom man forlanger, at Driftsregnskabet skal balancere, og kritiserer, naar det giver 10 Mill. Kr. i Underskud, saaledes maa man naturligvis ogsaa forlange, at Formueregnskabet skal balancere, og ikke finde sig i, at det giver Millionunderskud i hundredvis, uden at der derefter tages Forholdsregler til Dækning af saadant Underskud. Det er Politikernes Ret at bestemme, hvilke Forholdsregler, der bør tages, det er deres Pligt at tage dem. Hvor langt man egentlig skulde gaa tilbage, for at finde det rette Udgangspunkt, er slet ikke til at afgøre, men man vilde foreløbig have nok at gøre med at restituere de særlige Poster, som har været aktuelle i de senere Aar:

Driftsunderskud 1928—29.....	11 Mill. Kr.
Statsbanerne	190 - -
Landmandsbanken.....	136 - -
med Tillæg af de ovenfor nævnte....	126 - -
	<u>ialt... 463 Mill. Kr.</u>

For at sikre Restitueringen af disse Beløb maatte man paa Aktivsiden efter de øvrige Aktivposter opføre 463 Mill. Kr. under en Benævnelse som „Underskud fra tidligere Aar“, og paa Passivsiden det tilsvarende Beløb under en dermed korreponderende Benævnelse. Derefter vilde Passivsiden slutte med „Netto-Formue 83 Mill. Kr.“. Men samtidig maatte man paa Udgiftssiden af Driftsregnskabet opføre en Post, „til Amortisering af tidligere Aars Underskud“ X Mill. Kr. Med Fastholdelse af, at Driftsregnskabet naturligvis derefter skal balancere, maatte altsaa enten de øvrige Udgiftsposter reduceres tilsvarende, eller der maatte tilvejebringes tilsvarende Indtægter.

V.

Det Spørgsmaal rejses undertiden, om det har stor Betydning, hvad Staten ejer, og om den i det hele ejer noget, og der tilføjes, at Statens væsentligste Aktiv dog er Skatteborgernes Evne og Pligt til at betale, hvad Husførelsen koster. Man har i Bladet „Skatteborgeren“ set heftige Angreb paa Konsoli-

deringen i Københavns og Frederiksbergs Kommune, og man har i samme Blad vendt sig med øjensynlig Uvilje imod den nuværende Finansministers Bestræbelser for gennem Indførelse af en klar Regnskabsform at faa Midler til at se Sandheden i Øjnene. Uagtet Bladet saa aabenbart appellerer til konservative Kredse, har det lykkeligvis ikke fundet nogen Tilslutning hos den konservative Presse eller hos ansvarlige konservative Politikere. Det maa da ogsaa betegnes som et temmelig mærkeligt konservativt Synspunkt, og et Synspunkt, som vel overhovedet ikke kan faa nogen Tilslutning fra nogen Side. Fra saavel et konservativt som et radikalt Synspunkt skulde man mene, at der ikke kan være Uenighed om, at Staten ikke maa være saaledes stillet, at den i enhver Situation af usædvanlig Karakter øjeblikkelig skulde være henvist til at overfalde Borgerne med pludselige og store Udskrivninger. Mon det i det hele vilde være svært at samle alle politiske Anskuelser om det ledende Princip, at Staten maa indrette sig omtrent paa samme Maade, som en forstandig og solid privat Virksomhed vilde gøre det? Det kan maaske synes noget vanskeligt at afgøre, hvor stor Statens Formue egentlig bør være, eller, Spørgsmaalet stillet paa en anden Maade, hvor megen Gæld det er forsvarligt for Staten at have. En Sammenligning mellem de forskellige Landes Statsgæld, udregnet pr. Indbygger giver kun en meget mangelfuld Oplysning om Gældens relative Størrelse; thi i nogle Lande er Omraadet for Statens Virksomhed langt mere omfattende end i andre, og desuden maa Borgernes individuelle Formueforhold ogsaa tages i Betragtning.

Men med det ovenfor angivne Princip, at Staten bør indrette sig omtrent som en forstandig drevet og organiseret Privatvirksomhed, vilde det ingenlunde være uoverkommeligt at beregne, hvor stor Statens Formue burde være i Forhold til de Aktiver, den besidder, og dermed altsaa ogsaa, hvor stor en Statsgæld, det vilde være forsvarligt at have. En saadan Beregning skal dog her ikke forsøges. Allerede den ovenfor paapegede dog i enhver Henseende rimelige Restituering af 463 Mill. Kr., fordelt over et passende Aaremaal, vil synes mange næsten uoverkommelig, og den antydede Beregning vilde føre endnu et godt Stykke videre. Hævet over enhver Diskussion turde det dog være, at en Nettoformue af 83 Mill. Kr. er meget for ringe en Formue i Forhold til en Gæld paa 1.400 Mill. Kr., og at Forholdsregler, sigtende til at raade Bod paa et saa øjensynligt Misforhold, maa betegnes som tvingende nødvendige. Under Forudsætning af, at der iøvrigt holdes Balance baade

paa Drifts- og paa Formueregnskabet, vilde formentlig en Afviklingsperiode paa 20 Aar være ret passende; men samtidig maatte man ganske sikkert, for ikke senere at komme til at staa overfor et nyt „opsparat“ Underskud, dels foretage de foran skitserede Henlæggelser til Imødegaaelse af Pensionsbyrderne ca. 10 Mill. Kr., dels forøge de ordinære Afskrivninger for Statsbanerne med 5 Mill. Kr. og for andre Statsaktiver med 5 Mill. Kr.

Alt i alt vilde dette kræve en aarlig Forøgelse af Udgiften paa Driftsregnskabet af 45 Mill. Kr. Heri kunde dog meget godt fradrages Arveafgiftens 15 Mill. Kr., saaledes at den Udgiftsforøgelse, hvorfor der skulde skaffes Dækning, vilde indskrænke sig til ca. 30 Mill. Kr. aarlig. Der er ikke nogen god Gerning, som saa aabenbart bærer sin Løn i sig selv, som en Opsparing til Betaling af Gæld. Ved Opsparingen af disse 30 Mill. Kr. indvindes allerede efter eet Aars Forløb $1\frac{1}{2}$ Million i Renter, og længe inden den 20-aarige Periodes Udløb vil de aarlige 30 Mill. Kr. Formueopsparing blive væsentlig forøget ved Rentebesparelsen.

For nogle Aar siden var Kantonen Genève i stor Forlegenhed paa Grund af en flydende Gæld paa ca. 40 Mill. Franc. Til Konsolidering af denne Gæld fik man af Bankerne Tilsagn om et fast Laan, men der stilledes den Betingelse, at den lille Stat skulde bringe Balance i sit Driftsregnskab, og der blev da af dens „Rigsdag“ vedtaget en Forhøjelse af Indtægts- og Formueskatten. Denne Beslutning blev krævet underkastet en Folkeafstemning, som ogsaa fandt Sted og gav det Resultat, at Beslutningen blev bekræftet, hvorefter Laanet blev optaget. Næste Aar viste det sig, at Indtægterne havde svigtet, og der blev vedtaget en Beslutning om yderligere Forhøjelse af Indtægts- og Formueskatten; men ved den paafølgende Folkeafstemning blev denne nye Beslutning forkastet. Da Chefen for Finansforvaltningen derefter af Bladene blev spurgt om, hvad der nu vilde ske, svarede han, at der nu ikke var nogen anden Udvej end at indvinde det manglende Beløb ved Besparelser.